

طریقنامه

عمادالدین نسیمی

بر اساس نسخه خطی

تصحیح و بررسی:

محمد رضا کریمی

- سرشناسه : نسیمی، سیدعمادالدین، ۷۷۱ - ۸۳۰ ق.
عنوان قراردادی : دیوان
عنوان و نام پدیدآور : طریقتنامه عمادالدین نسیمی بر اساس نسخه خطی/تصحیح و بررسی
مشخصات نشر : محمدرضا کریمی.
مشخصات ظاهری : ارومیه : انتشارات یاز، ۱۴۰۰.
شابک : ۳۷۲ ص.
وضعیت فهرست نویسی : ۹۷۸-۶۳۳-۳۰۶-۰۵۱-۰۰
یادداشت : فیبا
یادداشت : ترکی.
موضوع : شعر ترکی -- ایران -- قرن ۸ ق.
شعر ترکی -- ایران -- ۱۴th century
حروفیه -- عقاید -- شعر
Poetry -- Doctrines -- Hurufis
شناسه افزوده : کریمی باغبان، محمدرضا، ۱۳۳۴-، مصحح، مقدمه‌نویس
رده بندی کنگره : PL۳۱۴
رده بندی دیویی : ۸۹۴/۳۶۱۱
شماره کتابشناسی ملی : ۸۵۷۳۳۸۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

کتابین آدی: طریقتنامه

مصمغ: مممدرضا باغبان کریمی

تیراژ: ۱۰۰۰

ناشر: یاز

طرح: یازنشر

چاپ: اورمیه

چاپ نوبتی و تاریخی: بیرینمی چاپ ۱۴۰۰

ساتیشی: ۱۰۰۰۰۰ تومن

ISBN:978-622-206-051-0 *شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۰۶-۰۵۱-۰۰

اورمیه، فیابان مدنی، کوی ۱۶، پلاک ۱۰۳ تلفاکس ۰۴۴-۳۲۷۶۴۲۹۵

E-mail: yaznashr@gmail.com

http://yaznashr.blogfa.com

۰۹۱۴۳۴۰۵۳۹۶

پیشگفتار

عمادالدین نسیمی پر آوازه‌ترین شاعر کلاسیک آذربایجان است که نه تنها به خاطر اشعار زیبا و سه زبانه‌اش در ادبیات جهان نامدار و جاودانه است، بلکه بخاطر شهامت در برابر مرگ و نشاط در زندگی شرافتمندانه‌اش، همچنین بیان اعتقادات راسخ و استوارش زبانه‌زد خاص و عام است. نسیمی شاعریست که شیوایی بیان و استواری گفتارش همگان را در شگفتی انداخته و با اندیشه‌های مرقی خویش ستمگران زمان را به ستوه آورده و زمان را در نور دیده است. دیوان او به سه زبان ترکی، فارسی و عربی، در عین حال که بیانگر افکار عرفانی و احساسات عاشقانه‌ی اوست دارای اشعاری در ترویج مرام و اندیشه‌های طریقت حروفیه نیز هست. حروفیه طریقی است که با ظالمان زمان در افتاد و مبارزهای خونین با ستمگران و مرتجعان براه انداخت و لذا چندین اندیشمند را نیز به کام مرگ کشاند. او با انتخاب طریقت حروفیه، پای در راه تبلیغ دین نهاد و خود بهترین نوع شهادت را برگزید و روی ستمگران تاریخ را سیاه‌تر کرد.

دیوان عمادالدین نسیمی سراسر سرشار از آیات قرآنی است و در مدح و نعت نبوی و ائمه‌ی اطهار، هر غزل او در واقع تفسیر و تبیین آیات قرآنی است و تعداد فراوانی از اصطلاحات قرآن دیوان اشعار او را عطرآگین کرده است. او حروف را برای ارزش نهادن بر انسان و مظهری از قدرت خداوندی دانسته است؛ چراکه خداوند متعال را نیز بی‌وجود حروف نمی‌توان بیان کرد:

گر دیلرسن خالقی ائتمک عیان حرفسیز سن نئجه ائیلرسن بیان؟

حروفیه، نیروی اصلی خود را در شناخت خداوند از طریق انسان نهاده است. محور خلاقیت شاعر، انسان است و بحق انسان را اشرف مخلوقات خداوندی می‌داند. اشرف مخلوقاتی که زیر سم اسبان فاتحان سرزمین مادری شاعر لگدکوب می‌شوند و ارزش و احترامی ندارند. لذا او برای ارج نهادن بر وجود انسان به تعریف دوباره‌ای از این خلیفه الله می‌پردازد و با بیانی زیبا بر تارک تغزلات شعریش می‌نشانند:

مرحبا انسان کامل جانیمین جانانه‌سی علمین جسمی صنفیر، سزیمی سن درلنسی؟
وجهینه سبع‌المثانی اوخویان گوندن بری گور کی نه دیوانه اولموش عاشقین دیوانه‌سی.

دیوان اشعار ترکی نسیمی بارها در کشورهای مختلف جهان چاپ و منتشر شده است که البته در کشور عزیز خودمان نیز توسط ادیبانی چند تدوین و منتشر گشته است. در این میان نسخه‌ی خطی را که ما در دست گرفته‌ایم دارای اشعاریست که در هیچ‌یک از این نشرها راه نیافته است. تنوع و فراوانی اشعار دیوان نسیمی چنان است که هنوز اشعار فراوانی می‌توان یافت که در دیوانهای دیگر وجود ندارد. ما نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی (اسلامی) با شماره ۶۶۸۷۸/۶۲۲۵ را اساس قرار دادیم و با هیچ نسخه‌ی دیگری هم تطابق ندادیم؛ زیرا اشعار مندرج در این نسخه را در نسخه‌های دیگر نیافتیم. به نشر انفرادی آن همت گماشتیم تا ادیبان دیگر در تدوین دیوان کامل وی مورد استفاده قرار دهند. آنچه در این دیوان جایز اهمیت است پرداختن مسقیم شاعر به موضوعات حروفیه و طریقت مورد نظر اوست. البته شاید کسانی باشند که با انتساب این اشعار به عمادالدین نسیمی تردید هم داشته باشند.

این دیوان حاوی اشعاریست که با توجه به موضوعات مطروحه در آن می‌توان مجزا نیز بشمار آورد. می‌دانیم تنوع موضوعات دیوان نسیمی تا حدیست که تدوین‌کنندگان دیوان وی، اشعار او را علاوه بر تقسیم بندی‌هایی بر اساس قالبهای مختلف شعری مانند مثنوی، غزلیات، قصاید، رباعیات، ترجیع بند و غیره و غیره، از نظر موضوعی نیز به بخشهایی مانند الفبانه، نعت‌نامه، وجودنامه، شهادت‌نامه، امام‌نامه و غیره نیز تقسیم کرده‌اند. اگر اشعار این نسخه را در این تقسیم بندی جای دهیم بهتر خواهد بود بخش امام‌نامه و طریقت‌نامه را انتخاب کنیم. زیرا بحث‌های مبسوطی را در باب طریقت، مراد و مرید، مقامهای مختلف در طریقت و غیره ارائه نموده است.

امید آن دارم که نشر این دیوان کوچک از عمادالدین نسیمی راه را برای بررسی‌های دقیق‌تر ارث ادبی و اندیشه‌های این شاعر بزرگ ایران و آذربایجان بگشاید.^۱

^۱ سخن آخر اینکه راقم این سطور تا حال سه کتاب در مورد عمادالدین نسیمی با نامهایی چون "مقالاتی در باب زندگی و خلافت عمادالدین نسیمی"، "نهضت حروفیه"، "نسیمی شاعر عشق و شهادت" را منتشر نموده و دیوان کامل وی را بر اساس